

Rapport
2011-07-06

Trygghet utan passivitet

Ett fungerande socialförsäkrings-
skydd för unga

Innehållsförteckning

Trygghet utan passivitet	1
Ett fungerande socialförsäkrings-	1
skydd för unga	1
1. Inledning	3
2. Förslag i punktform.....	5
3. Unga förtidspensionärer	8
Aktivitetsersättningen – ett misslyckande.....	8
Allt fler har fastnat – av allt fler anledningar.....	9
Reform för unga har fått vänta - för länge	9
Avskaffa aktivitetsersättningen.....	10
Byt stöd för förlängd skolgång.....	11
Förstärkt stöd för ungdomar som lämnar aktivitetsersättningen.....	11
Inför ett nytt ”Basskydd för unga”	12
Unga med permanent nedsatt arbetsförmåga bör omfattas av sjukersättningen.....	13
Särskilt bostadsstöd för höga boendekostnader	13
4. Satsning på arbetsmarknadsåtgärder för unga med funktionsnedsättning	14
Mer och bättre stöd	14
Fler SIUS-konsulenter.....	15
Höj taken i lönebidragen	15
Personlig coach	15
Informationskampanj	16
Arbetsgivarstöd	16
Fritt val av hjälpmedel	16
5. En inkluderande Arbetsmarknad.....	18
Fokus på arbetskraftsefterfrågan	18
Inventering av offentliga arbetsgivare	19
Ett starkare socialt företagande	20
Jobbcheck.....	20
Reformera lönebidragen.....	21
Finansiell samordning ger effektivare användning av resurser	21
Allas rätt till sysselsättning	21
Samhall.....	22

1. Inledning

”Man döms ut som arbetsför om man inte kan uppfylla villkoren som finns idag. Jag har träffat så många inom psykiatrin som inte uppfyller villkoren hur Försäkringskassan tycker man ska jobba. Då platsar de inte - då blir de sjukpensionärer”

Det säger Lisa som var 24 år när hon fick aktivitetsersättning, även kallat förtidspension för unga, på grund av ätstörningar och depression. Hon fick ingen sysselsättning utan gick bara hemma.

Från samma system och med samma regler får Johannes sitt uppehälle. Han har en omfattande funktionsnedsättning och ett vanligt arbete är för honom aldrig aktuellt. Den ersättning han får idag räcker knappt till hyran eftersom han bor i ett gruppboende som är speciellt byggd för personer med funktionsnedsättning. Han måste som Lisa återkommande ompröva sin arbetsförmåga för att få sin ersättning trots att han rimligtvis aldrig kommer att vara aktuell för något jobb eller verksamhet i arbetsförmedlingens regi.

Idag finns det runt 27 000 personer som får aktivitetsersättning. Ungefär lika många finns det som har någon form av funktionsnedsättning enligt arbetsförmedlingens koder.

Alla dessa människor har olika förutsättningar för att arbeta och försörja sig själv. Vissa har en tillfälligt helt nedsatt arbetsförmåga, på grund av exempelvis en trafikolycka, men är snart på benen igen. Andra har en ganska stor arbetsförmåga men har svårt att passa in socialt. Några är för alltid helt utan arbetsförmåga på den vanliga arbetsmarknaden - men har ändå ett stort behov av att vilja bidra och utveckla sig. Många har inte avslutat studierna. Vad de alla delar är hoppet om att få utvecklas efter sina egna förutsättningar. Vad de tyvärr också delar är ett offentligt system som idag inte hjälper någon av dem på ett tillfredställande sätt.

För Folkpartiet bygger socialförsäkringar på några enkla principer. Det finns ett samband mellan avgifter och förmåner, avgiften är proportionell mot inkomsten, ersättning betalas ut mot inkomstbortfall och försäkringen omfattar alla. En av socialförsäkringens viktigaste egenskaper är att den utjämnar risker mellan människor. Försäkringen ska kombineras med en självrisk och med villkor som undviker inlåsning och passivitet.

Dessa goda principer för socialförsäkringarna är en grundbult i en liberal välfärdsstat. Genom ett allmänt försäkringssystem för inkomstbortfall kan människors förmåga att utveckla sig och styra över sina egna liv öka.

Men även om de allra flesta får ett skydd via detta system måste vi vara lyhörda för att vissa som Lisa och Johannes inte kommer att ha användning av ett system enligt principen med inkomstbortfall. Eftersom många unga med funktionsnedsättning eller tillfällig arbetsförmåga aldrig varit på arbetsmarknaden och fått en sjukpenninggrundande inkomst är ett kompletterande stöd viktigt.

Under de senaste åren har grundläggande omläggning av samhällets syn på arbetsförmåga och socialförsäkringar skett. Även om brister i det nya systemet har upptäckts är det i grunden en human och nödvändig reform att se och ta till vara allas förmågor. Förändringarna har framförallt gällt för dem som redan har arbetslivserfarenhet eller är gamla nog för att få vanlig sjukersättning, det vill säga förtidspension.

Nu är det dags att göra något åt situationen för unga människor som står utanför arbetsmarknaden på grund av funktionsnedsättning, sjukdom eller skada. Både för dem som står nära och för dem som står långt ifrån arbetsmarknaden. Folkpartiet vill skapa ett system som kombinerar drivkrafter för arbete och självförsörjning med en social trygghet som inte glömmer någon.

Folkpartiets socialförsäkringsgrupp

Johan Pehrson
Birgitta Rydberg
Cecilia Carpelan
Ulf Nilsson
Emma Carlsson Löfdahl
Christina Englén

Sekreterare: Andreas Arvidsson och Fredric Skälstad

2. Förslag i punktform

Unga förtidspensionärer

- Avskaffa förtidspension för unga, dvs. aktivitetsersättningen och ersätt med bättre anpassade stöd.
- Ersättningen till den enskilde för förlängd skolgång bör inte komma från aktivitetsersättningen. Möjligheten att ersättning vid förlängd skolgång istället ska komma från studiestödssystemet bör utredas med utgångspunkten att det ska finnas en klar skillnad mellan förlängd skolgång och att inte ha en arbetsförmåga.
- Alla, även unga, som har arbetsförmåga ska få stöd av arbetsförmedlingen. En slentrianmässig övergång från förlängd skolgång till socialförsäkringar är inte acceptabel.
- Inför ett ekonomiskt minimiskydd, "basskydd för unga" vid arbetsförmåga för personer under 30 år. Ersättningen ska kunna hjälpa dem som har nedsatt arbetsförmåga en månad eller längre. I dag måste den nedsatta arbetsförmågan vara för över ett år framöver för att aktivitetsersättning ska utgå. Unga som inte haft möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden måste ha en trygghet som innebär att man inte ska behöva vända sig till socialtjänsten efter exempelvis en trafikolycka eller en större operation.
- För att motverka passivitet i basskyddet för unga bör omprövning ske oftare än en gång om året som är fallet med aktivitetsersättning. Ett år är en väldigt lång tid för en ung människa och månader av passivitet kan försvåra snarare än hjälpa möjligheten till arbetsförmåga i många fall. Den återkommande omprövningen ska vara en avstämning till aktivitet och stöd.
- Unga som är helt utan utsikter att få arbetsförmåga på grund av funktionsnedsättning, skada eller sjukdom bör omfattas av sjukersättning och dess garantiersättning. I dag har denna grupp genom aktivitetsersättningen ett onödigt omständligt system där de delar försäkring med grupper som står betydligt närmare arbetsmarknaden.
- Vi vill se över möjligheten att ha generösare regler för personer med sjukersättning vad gäller att pröva arbete och studier utan att riskera mista sin ersättning. Generösa regler finns idag för personer som fått sin sjukersättning beslutat innan juli 2008. Eftersom medicinsk utveckling och andra oförutsägbara möjligheter aldrig riktigt kan utesluta människors förmåga bör generösare regler också övervägas för personer som fått sin sjukersättning beslutad efter juli 2008.
- Utveckla bostadsstöden till att i större utsträckning täcka höga boendekostnader på grund av funktionsnedsättning. Många boendeformer som krävs för vissa funktionsnedsättningar har högre hyror än andra boenden av samma storlek.

Satsning på arbetsmarknadsåtgärder för unga med funktionsnedsättning

- Unga med funktionsnedsättning måste få bättre stöd än idag för att få in en fot på arbetsmarknaden. För detta vill vi göra en stor satsning i samband med reformen för unga förtidspensionärer.
- Vi vill ha fler SIUS-konsulenter. Särskilt introduktions- och uppföljningsstöd - SIUS, är ett individuellt stöd till en arbetssökande med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga inför en anställning. Det särskilda stödet ges till såväl den arbetssökande som till arbetsplatsen av en SIUS-konsulent som har särskild kompetens i introduktionsmetodik. SIUS-konsulenter är idag en av arbetsförmedlingens mest effektiva stöd, runt hälften av påbörjade projekt leder till arbete bland personer som ofta står långt ifrån arbetsmarknaden.
- Vi föreslår att gällande föreskrifter i fråga om tillämpningen av SIUS ändras så att uppföljningsstödet ska kunna lämnas under två istället för ett år från anställningens början.
- Vi vill höja taket i lönebidragen för att öka drivkrafterna för arbete.
- Vi vill inrätta personliga coacher med inriktning på funktionsnedsättning. Den personliga coachen ska vara en person som ska stödja och offensivt arbeta med den arbetssökandes profil och arbetsökning. Den personliga coachen ska vara en del av en reformerad offentlig organisation där tjänster från olika myndigheter samlas under samma tak för personer med funktionsnedsättning.
- Vi vill att Handisam får förstärkta medel för en nationell informationskampanj i större skala för att påverka attityder och värderingar kring funktionsnedsättning samt öka kunskapen om funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning och deras potential måste synliggöras.
- Utveckla ett kostnadsfritt informationsstöd på arbetsförmedlingen för arbetsgivare. Till informationsstödet ska finnas möjlighet att snabbt få svar på frågor av personer som är specialiserade på funktionsnedsättning och arbetsplatsanpassning..
- Statliga stimulansmedel behövs för att införa fria hjälpmedelssystem i hela landet.

En inkluderande arbetsmarknad

- Vi vill flytta fokus från arbetsutbud till arbetskraftsefterfrågan. Alliansregeringen har av rimliga skäl fokuserat på att skapa starkare drivkrafter för att arbeta. Nu behövs mer göras för att se till att det också finns fler arbeten att söka. Inte minst kräver det åtgärder som gör arbetsmarknaden mer inkluderande och kan hantera det faktum att alla inte har hundra procentig arbetsförmåga och produktivitet.
- Ge offentligt finansierade arbetsgivare i uppdrag att genomföra en invertering av möjligheten att anställa eller ta emot praktikanter som har en fysisk eller psykisk funktionsnedsättning.
- Ge arbetsförmedlingen i uppdrag att samarbeta med socialt företagande i sitt arbete med personer som står långt ifrån arbetsmarknaden

- Som en del av ett mer sammanhållet grepp från samhällets sida ska en så kallad jobbcheck införas. Ett sorts intyg som redan på förhand visar arbetsgivare vilka stödformer personen har rätt till.
- Reformera lönebidragen. Det måste ges utrymme för en individuell bedömning för att bidraget varken ska bli en inlåsning eller en otrygghet. Det måste också bli betydligt lättare för den som drabbas av arbetsfunktionsnedsättning att få lönebidrag för att fortsätta på sin gamla arbetsplats.
- Satsa på finansiell samordning mellan inblandade aktörer såsom sjukvården och försäkringskassan som motsvarar 10 procent av kostnaderna för sjukförsäkringen i det aktuella länet. Det är inte minst viktigt att projekten kan löpa över flera år vilket är särskilt viktigt för människor med psykiatriska diagnoser och andra sammansatta problem.
- Vi vill utreda möjligheten att ge sysselsättningsgaranti för personer som enligt LSS (lagen om stöd och service) tillhör personkrets 3.

Samhall

- Öka genomströmningen i Samhall för att ge fler möjlighet till ett första steg in i arbetslivet. Allt för många finns kvar i företaget trots att man har möjlighet att arbeta på andra arbetsplatser - vilket förhindrar att fler kan få chansen med anställning på Samhall.
- Ge Samhall som mål att få in fler personer under 30 år i sin verksamhet. I dag har Samhall allt för få unga i sin verksamhet.
- Ge Samhall möjlighet till visstidsanställningar för nyrekryterade för att öka genomströmningen. En avstämning med arbetsförmedlingen bör ske efter visstidsanställningens slut för att avgöra om vidare anställning är nödvändigt. För många är bara en begränsad period hos Samhall det som krävs för att ta sig in på arbetsmarknaden. Därför är det inte nödvändigt att alla har det omfattande anställningsskyddet som idag finns.

3. Unga förtidspensionärer

Aktivitetsersättningen – ett misslyckande

Unga personer borde vara en särskilt prioriterad grupp bland socialförsäkringstagarna. Vi vill vi ha ett system som hjälper alla människor som har en nedsatt arbetsförmåga till arbete och egenförsörjning genom rehabilitering och olika former av anställningsstöd. Men för unga människor finns särskild anledning att se till individens förutsättningar att delta på arbetsmarknaden och få en lön. Att redan innan ens det vuxna livet har börjat bli utsorterad som oanvändbar på arbetsmarknaden är att starkt begränsa människors livschanser.

Aktivitetsersättningen infördes den 1 januari 2003 och kom tillsammans med sjukersättningen att ersätta sjukbidraget och förtidspensionen. Sjukersättningen vänder sig till personer som fyllt 30 år medan aktivitetsersättningen vänder sig till yngre personer, mellan 19 och 29 år. Aktivitetsersättningen är de ungas trygghet vid sjukdom – eftersom de flesta unga inte har någon sjukpenninggrundande inkomst och därför ingen möjlighet till sjukpeng. Den kom också att bli den ersättning som ges vid förlängd skolgång på grund av funktionsnedsättning.

Avsikten med aktivitetsersättningen var att ge yngre personer, under tiden med ersättning, möjlighet att delta i aktiviteter som kunde ha en positiv påverkan på arbetsförmågan. Målet var att många på lång sikt skulle kunna lämna ersättningen för att börja arbeta.

Försäkringskassan är skyldig att erbjuda den som har aktivitetsersättning möjlighet att delta i aktiviteter. Det innebär att om en person önskar påbörja en aktivitet ska Försäkringskassan utifrån behov, önskemål och förutsättningar, planera för lämpliga aktiviteter tillsammans med den det berör.

Men likt många av socialdemokraternas system för personer med svårigheter på den reguljära arbetsmarknaden blev inte aktivitetsersättningen den aktiva rehabilitering som den var tänkt. I praktiken har bara runt 40 procent av ersättningsmottagarna haft en aktivitet. De vanligaste aktiviteterna är kurser, idrottsverksamhet, pry, praktik och daglig verksamhet i kommunal regi. Det faktum att många ungdomarna har diagnoser som innebär introvert beteende och begränsad förmåga är förstås olyckligt i kombination med att lägga ansvaret på den enskilde att finna aktiviteter.

Förtidspension för unga= Aktivitetsersättning

Aktivitetsersättning betalas ut för personer mellan 19-30 år som troligen inte kommer att kunna arbeta heltid på minst ett år på grund av en sjukdom, skada eller funktionsnedsättning. Ersättningen betalas också ut till personer som på grund av en funktionsnedsättning har förlängd skolgång.

Hur stor är aktivitetsersättningen?

Aktivitetsersättningens garantinivå ger en inkomst baserad på ålder. Vid heltid är den som lägst för personer upp till 21 år, 7 490 kr per månad innan skatt. Den högsta ersättningen ges vid 29 års ålder, 8380 kr per månad innan skatt. Ersättning utgår med 64 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten för dem som arbetat och kommit över garantinivån.

Endast cirka tre procent lämnar aktivitetsersättningen för ett arbete. Det finns inget som tyder på att ersättningen lyckats med dess ambitioner, snarare har aktivitetsersättning blivit en inkörsport till livslång socioekonomisk fattigdom och ett kortare liv.

Allt fler har fastnat – av allt fler anledningar

Antalet ungdomar som får aktivitetsersättning har ökat betydligt de senaste decennierna. År 2004 förtidspensionerades 4500 unga – 2010 hade siffran ökat till 6700. Sedan början av 2005 har det totala antalet personer med aktivitetsersättning mer än fördubblats.

Vid en uppdelning på nedsatt arbetsförmåga och förlängd skolgång visar Försäkringskassans statistik på förändringar ibland ersättningsmottagarna. Antalet nybeviljade med förlängd skolgång har ökat kraftigt och står idag för hälften av det totala nybeviljandet. Däremot har antalet nybeviljade aktivitetsersättningar på grund av nedsatt arbetsförmåga under de senaste åren minskat.

Det stora uttaget av aktivitetsersättningen såväl för förlängd skolgång som på grund av arbetsförmåga ska ses mot bakgrund av utvecklingen inom den psykiska diagnostiken. De senaste 20 åren har sjukdomsbegreppet breddats och nya diagnoser har tillkommit. Psykiska diagnoser dominerar både för kvinnor och män. Diagnoser som återfinns under Störningar i psykisk utveckling (asperger och autism) och Beteendestörningar och emotionella störningar med tidig debut (ADHD och hyperaktivitetsstörningar) är diagnoser som är vanligare hos män än hos kvinnor. En större andel kvinnor än män drabbas av förstämningssyndrom, som depression och stressrelaterade syndrom. Cirka 75 procent av dem som beviljas aktivitetsersättning har en psykisk diagnos.

De här ungdomarna och de förutsättningar de har är ingen ny företeelse. Det har även tidigare funnits ungdomar med exempelvis koncentrations- och inlärningssvårigheter. Vad som har tillkommit är att de i större utsträckning har fått diagnoser. Diagnoserna har i många fall rent vetenskapligt existerat under lång tid men först de senaste 20 åren blivit tillämpade i större utsträckning.

Att få en bättre diagnostik är i grunden bra eftersom det innebär att sjukvården, skolan och andra instanser bättre kan möta de särskilda behov som dessa unga har. Men diagnoserna har i praktiken inte inneburit ett bättre stöd. Istället har det för många blivit grunden för att hamna i ett passivt bidragssystem.

Reform för unga har fått vänta - för länge

Sedan Alliansregeringen tog över makten 2006 har sjukförsäkringen reformerats på ett antal punkter. Sjukskrivningsprocessen har blivit mer aktiv och fasta tidpunkter för prövning har införts. Likaså har regeringen genomfört historiskt stora satsningar på rehabilitering.

Sjukersättningen, det vill säga förtidspension för personer över 29 år, har blivit betydligt mer restriktiv. Inga hänsyn ska göras till konjunkturen eller hur arbetsmarknaden ser ut där den försäkrade bor. Det är endast utsikterna för arbetsförmågan som ska beaktas. Alla rehabiliteringsmöjligheter ska vara uttömda och det ska vara osannolikt att arbetsförmågan återkommer för att en person ska tas ur arbetskraften och få sjukersättning fram till ålderspensionen. Dessa förändringar har inneburit en dramatisk minskning i antalet förtidspensionärer – mer än en

halvering av inflödet sedan 2006. Sjuka som tidigare hade hänvisats till passivitet har istället fått en ny chans genom rehabiliteringskedjans olika insatser.

Endast en förändring har gjorts som påverkar aktivitetsersättningen. Vid prövning av rätt till aktivitetsersättning ska arbetsförmågan numera prövas i förhållande till förvärvsarbete på hela arbetsmarknaden. Den tidigare formuleringen löd att arbetsförmågan skulle prövas i förhållande till arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden.

Sveriges ungdomar har med andra ord i stort fått vänta på en reformering av aktivitetsersättningen. Resultatet vi ser idag är ett inflöde av 6 500 ungdomar per år där många har all möjlighet att få ett arbete och använda sin arbetsförmåga men har hamnat i ett system utan aktivitet och rehabilitering.

Avskaffa aktivitetsersättningen

Svenskarna är ett av världens mest välmående och friska folk. En bidragande orsak är vårt välutbyggda välfärdssystem som ger en trygghet att hjälp finns när den behövs. I fallet med aktivitetsersättningen har dock den ambitionen misslyckats i dubbel bemärkelse. Den är för passiv för många och ger samtidigt inget skydd alls för andra unga som på grund av sjukdom inte kan försörja sig själva. Aktivitetsersättningen har inte levt upp till sin ambition och ersättningstagarna har fått en annan sammansättning än vad som från början var tänkt.

Folkpartiet kan identifiera tre stora grupper som idag behöver ett annat sorts stöd än det aktivitetsersättningen kan ge. Dessa tre grupper är de som på grund av förlängd skolgång aldrig fått sin arbetsförmåga bedömd, de med så omfattande funktionsnedsättningar att de sannolikt aldrig kommer att kunna arbeta och de som på grund av en funktionsnedsättning, olycka eller sjukdom förlorat sin arbetsförmåga men inte fullständigt eller för alltid.

Unga med förlängd skolgång

En stor brist är att aktivitetsersättningen riktar sig till en grupp som inte alls har fått sin arbetsförmåga bedömd – unga som inte har avslutat sin utbildning på grundskolenivå eller gymnasial nivå. Någon prövning av arbetsförmågan görs inte i dessa fall. Aktivitetsersättningen har vid förlängd skolgång fungerat som ett alternativt studiestöd. Att redan under skolgången hamna i ett ersättningssystem för arbetsförmåga är minst sagt en dålig start på yrkeslivet. Risken är överhängande att uttagande av aktivitetsersättning fortsätter även efter studietiden utan att tillräckligt görs för att pröva arbetsförmågan.

Aktivitetsersättningen har försämrat framtidsutsikterna för dem som har potentiell arbetsförmåga men som behöver förlängd skolgång genom att redan i skolåldern placera människor i bidragsberoende.

Unga med omfattande funktionsnedsättning

Samtidigt har aktivitetsersättningen också misslyckats för den grupp unga som har så omfattande funktionsnedsättningar att det är ytterst osannolikt att de någonsin kommer att kunna arbeta. För dessa personer kan omprövningar, ansökningar, rehabilitering, arbetsförmågeprövningar vara en närmast förnedrande eller åtminstone en onödig process. Det är också en grupp som inte sällan har så höga kostnader på grund av funktionsnedsättningen att familjen måste skjuta till pengar för att dräglig tillvaro ska vara möjlig.

Tillfälligt nedsatt arbetsförmåga

En tredje grupp är dem som inte fullständigt eller för alltid förlorat sin arbetsförmåga på grund av en funktionsnedsättning, olycka eller en sjukdom. Det kan exempelvis handla om en trafikolycka där omfattande rehabilitering krävs. För denna grupp är behovet av försäkring inte livslångt – men dock nödvändigt för att inte börja det vuxna livet med försörjning via socialbidrag. Dagens regler för aktivitetsersättning ger i vissa fall inte något stöd alls då arbetsförmågan måste bedömas pågå i över ett år. För andra med en tillfälligt nedsatt arbetsförmåga i över ett år är det en alltför passiv ersättning – aktivitetsersättningens helårsbedömning är ofta en väl lång tid för en ung person och det är upp till den enskilde att finna en aktivitet.

Dessa tre stora gruppers bristfälliga stöd anser vi utgöra en sådan fundamental felkonstruktion av aktivitetsersättningen att något radikalt måste göras. Vi vill se att aktivitetsersättningen i dess nuvarande form avvecklas. Istället vill vi se att andra stöd tas fram för de olika behov som unga med sjukdom, skada eller funktionsnedsättning har.

Byt stöd för förlängd skolgång

Det är viktigt att möjligheten till förlängd skolgång finns för de ungdomar som på grund av funktionsnedsättning måste ha extra tid på sig att uppnå godkända betyg. Under denna period är det rimligt att staten tillhandahåller ett ekonomiskt stöd. Folkpartiet menar att ett sådant stöd ska vara en del av studiestödet och måste till skillnad från idag skiljas från ersättningar för arbetsförmåga. Aktivitetsersättning för förlängd skolgång har inneburit en oacceptabel inkörsväg in i långvarig försörjning från socialförsäkringen.

Vad som ger ytterligare anledning att tänka om är att aktivitetsersättningen även påverkar själva skolgången negativt. Elever som får aktivitetsersättning för förlängd skolgång har idag en ekonomisk situation som är betydligt bättre än för deras gymnasiekamrater. Medan aktivitetsersättningen innebär en utbetalning på över 5 000 kronor per månad har andra gymnasister en ersättning om 1 050 kronor. Denna skillnad har givit dåliga drivkrafter.

I den statliga utredningen om aktivitetsersättningen, Brist på brådska, (SOU 2008:102) som presenterades 2008 konstaterades det att vissa skolor upplever att den höga ersättningen, som inte är kopplad till studieprestationer, har inneburit en högre förekomst av skolk bland de ungdomar som beviljats aktivitetsersättning. Därmed har ersättningen motverkat sitt syfte, nämligen att bidra till att ungdomarna skaffar sig en god grundläggande utbildning.

Folkpartiet vill se att studiefinansieringen vid förlängd skolgång kopplas bort från stöden för arbetsförmåga. Ersättningen till den enskilde för förlängd skolgång bör därför inte komma från socialförsäkringarna. Möjligheten att ersättning istället ska komma från studiestödssystemet bör utredas med utgångspunkten att det ska finnas en klar skillnad mellan att gå förlängd skolgång och att inte ha en arbetsförmåga.

Förstärkt stöd för ungdomar som lämnar aktivitetsersättningen

Passivitet är farligt. Forskning visar att förtidspension i unga år förkortar livet, även när man bortser från sjukdomsbilden som ligger till grund för aktivitetsersättningen. För män som är mellan 16 och 34 år när de pensioneras är risken sju till åtta gånger högre att dö i förtid.

En funktionsnedsättning innebär inte per automatik att all arbetsförmåga saknas. Det gäller inte minst för unga människor som aldrig prövat sin förmåga. Det faktum att antalet unga med aktivitetsersättning ökat drastiskt och att antalet som lämnar försäkringen för någon form av arbete är runt tre procent visar att aktivitetsersättningen i grunden inte fungerar. Det är inte acceptabelt med en sådan ökning med tanke på att andelen med omfattande funktionsnedsättningar i den unga befolkningen är ganska konstant över tid.

För de unga personer som har en funktionsnedsättning eller en nedsatt arbetsförmåga på grund av en funktionsnedsättning, sjukdom eller skada men som under rätt förutsättningar har en arbetsförmåga eller annan förmåga för exempelvis högre studier eller någon för individen givande aktivitet, måste vi ge ett annat stöd än idag. Det handlar inte minst om grupper med olika former av psykiska diagnoser.

Innan någon ska hamna i sjukförsäkringen som ung person som gått ut skolan är det i de allra flesta fall rimligt att pröva vad arbetsförmedlingen och andra samhällsstöd har att erbjuda. Det finns mycket kvar att göra i hur dessa stöd ska se ut vilket nästa kapitel behandlar. Men i de fall det inte kan anses oskäligt eller där arbetsförmågan är uppenbar måste arbetsmarknad- och andra aktivitetsinsatser vara den självklara vägen för en ung person.

Inför ett nytt ”Basskydd för unga”

Unga såväl som äldre personer kan under en kortare period vara utan arbetsförmåga och inte vara aktuella för några arbetsmarknadsrelaterade insatser. Personer som är äldre har eller har åtminstone haft en längre tids möjlighet att etablerat sig på arbetsmarkanden, vilket ger sjukpenninggrundande inkomst och sjukpenning vid arbetsoförmåga. För unga finns inte alltid samma skydd. Det finns perioder där av naturliga orsaker en sjukpenninggrundande inkomst inte är möjlig- såsom under tiden första jobbet söks eller under studierna. Efter gymnasietiden är det heller inte föräldrars ansvar att försörja sina barn. Att exempelvis råka ut för en trafikolycka eller behöva göra en svårare operation under en tid utan sjukpenninggrundande inkomst är en utsatt situation för en ung person.

Idag fungerar aktivitetsersättningen som ett sorts sjukförsäkringsskydd för unga som ännu inte hunnit få någon sjukpenninggrundande inkomst. Aktivitetsersättningen har dock begränsningar som ger såväl ett otillräckligt som passivt skydd. Den nedsatta arbetsförmågan måste bedömas vara för ett år eller längre. Alla de unga som av olika anledningar har en tillfälligt nedsatt arbetsförmåga under några månader har däremot inte något annat skydd än försörjningsstöd genom kommunen.

Det är olyckligt ur såväl ett individuellt som ur ett samhällsperspektiv att en tillfälligt nedsatt arbetsförmåga i ung ålder ska innebära en längre tids försörjning via socialbidrag. Folkpartiet vill därför införa en ett minimiskydd i sjukförsäkringssystemet, ”basskydd för unga”, som ger personer under 30 år möjlighet till försörjning vid nedsatt arbetsoförmåga i en månad eller längre. En arbetsoförmåga på en månad eller längre anser vi vara rimlig tidsgräns för att fånga upp de unga som får ett allvarligt självförsörjningsproblem. Eftersom skyddet ska hjälpa de unga som inte har en arbetsinkomst och därför inget arbete att vara frånvarande ifrån ser vi inte anledning att ha ett skydd vid korta avbrott i arbetsförmåga. Det ska exempelvis inte vara möjligt att få ersättning vid en veckas influensa.

Dagens bedömning vid aktivitetsersättning är även otillfredsställande för de unga som trots allt får ett skydd vid nedsatt arbetsoförmåga. Då bedömningen görs för ett år eller längre innebär det en låg aktivitet i systemet. Ett år är en mycket lång tid för ung person och betydligt längre än de avstämningar som finns i det vanliga sjukpenningssystemet. Den aktivitet som finns sker genom att

försäkringstagaren själv ska föreslå aktiviteter vilket inte har fungerat. Folkpartiet vill därför se att återkommande prövningar görs under det första året och även senare vid användning av basskyddet för unga där skyldigheter och rättigheter till stöd och aktivitet prövas.

Unga med permanent nedsatt arbetsförmåga bör omfattas av sjukersättningen

Nedsatt arbetsförmåga kan se mycket olika ut. I vissa fall handlar det om tillfälligt helt nedsatt arbetsförmåga. I andra fall att en viss möjlighet att arbeta är möjligt men att extra stöd krävs. För en mindre grupp ungdomar har funktionsnedsättningen en sådan omfattning att ett eget arbete inte är en rimlig möjlighet på överskådlig tid. För denna grupp fungerar inte dagens aktivitetsersättning tillfredställande. Denna grupp är heller inte rimligt att hänvisa till ett minimiskydd i sjukpenningssystemet för tillfälligt nedsatt arbetsförmåga. Denna grupp har mycket små förutsättningar att påverka sin arbetsförmåga. Att behöva göra arbetsförmågebedömningar återkommande blir bara pappersexercis.

Det betyder inte att dessa ungdomar inte har behov av att behövas, vara efterfrågade eller ha sysselsättning. Men rent ersättningsmässigt för sitt uppehälle finns det ingen bra anledning att hänvisa dessa ungdomar till samma system som de ungdomar som med rätt stöd mycket väl kan börja arbete på en arbetsplats. Folkpartiet anser därför att denna grupp helt utan möjlighet till arbetsförmåga bör omfattas av samma system, sjukersättningen, som de äldre människor har som inte har någon arbetsförmåga. Det skulle även innebära en viss ekonomisk förbättring då sjukersättningens garantinivå vid heltid är 8 560 kr i månaden medan ersättningen vid aktivitetsersättning kan variera mellan 7 490 – 8 380 kr per månad.

Vi vill även se över möjligheten att ha generösare regler för personer med sjukersättning vad gäller att pröva arbete och studier utan att riskera mista sin ersättning. Generösa regler finns idag för personer som fått sin sjukersättning beslutad innan juli 2008. Eftersom medicinsk utveckling och andra oförutsägbara möjligheter aldrig riktigt kan utesluta människors förmåga bör generösare regler också övervägas för personer som fått sin sjukersättning beslutad efter juli 2008.

Särskilt bostadsstöd för höga boendekostnader

Många med aktivitetsersättning och även sjukersättning har mycket små marginaler. I den statliga utredning om aktivitetsersättningen, Brist på brådska (SOU 2008:102), som presenterades 2008 beskrivs hur ekonomin ofta inte går ihop för en ung person som på grund av sin funktionsnedsättning är beroende av aktivitetsersättning. De som har det sämst ställt har ofta höga boendekostnader på grund av särskilt boende med anledning av funktionsnedsättningen.

Folkpartiet ser anledning att se över möjligheten att förändra dagens bostadsstöd eller med ett nytt bostadsstöd täcka större delar av boendekostnaderna för att ge denna grupp samma ekonomiska standard som övriga förtidspensionärer. Ytterligare ett alternativ är att utveckla kommunalt bostadstillägg till funktionshindrade (KBH). KBH är en frivillig kommunal ersättning som finns i vissa av landets kommuner.

4. Satsning på arbetsmarknadsåtgärder för unga med funktionsnedsättning

Mer och bättre stöd

För liberaler är det en självklarhet att samhället ska ge förutsättningar för människor att kunna tillvarata sin personliga kapacitet. Nya livschanser ska inte vara ett privilegium för några. Det råder ingen tvekan om att arbetskraft och människoöden idag förvanskas genom ett otillräckligt stöd och en för omhändertagande attityd mot unga personer med funktionsnedsättning.

Försäkringskassan bedömer att runt en fjärdedel av dem som idag finns i aktivitetsersättningen kan klara någon sorts jobb. Därtill finns unga personer med funktionsnedsättning som av olika anledningar aldrig fått aktivitetsersättning men som likväl står utanför arbetsmarkanden.

Folkpartiet ser ett stort behov av att lägga om socialförsäkringssystemet för unga. En sådan förändring kommer att innebära att fler ska få hjälp inom arbetsmarknadspolitiken istället för att vara passiva i dagens aktivitetsersättning eller i andra fall med familjens stöd. Om fler behöver stöd aktivitet behöver det motsvaras av en satsning.

Vårt mål är inte att börja om från början. Mycket är redan prövat och många stöd finns redan på plats. Däremot tror vi att dessa i vissa fall måste kompletteras och utvecklas. Det är även nödvändigt att skala upp vissa stöd så att fler får möjlighet att ta ett första steg ut på arbetsmarknaden. Därför är arbetsgruppens förslag att göra en omfattande utbyggnad av stöd för unga personer med funktionsnedsättning.

Arbetsförmedlingens stöd

Mycket görs redan idag för personer med funktionsnedsättning. Nedanför redovisas den arsenal av stöd arbetsförmedlingen har att ge till personer med funktionsnedsättning. Många av arbetsförmedlingens program har dessutom speciella ålders regler för personer med funktionsnedsättning så att också yngre snabbare ska kunna få stöd.

- Stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen
- Särskilt stöd för döva, hörsel- och synskadade
- Stöd till personligt biträde
- Särskilt introduktions- och uppföljningsstöd – SIUS
- Särskilt stöd vid start av näringsverksamhet
- Lönebidrag
- Utvecklingsanställning
- Trygghetsanställning
- Offentligt skyddat arbete
- Samhall

Fler SIUS-konsulenter

Särskilt introduktions- och uppföljningsstöd - SIUS, är ett individuellt stöd till en arbetssökande med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga inför en anställning. Det särskilda stödet ges till såväl den arbetssökande som till arbetsplatsen av en SIUS-konsulent som har särskild kompetens i introduktionsmetodik. SIUS-konsulenter är idag en av arbetsförmedlingens mest effektiva stöd, runt hälften av påbörjade projekt leder till arbete bland personer som ofta står långt ifrån arbetsmarknaden. Idag finns det ca 600 SIUS-konsulenter hos arbetsförmedlingen. Vi vill förstärka dessa med ytterligare konsulenter.

Vi föreslår också att gällande föreskrifter i fråga om tillämpningen av SIUS ändras så att uppföljningsstödet ska kunna lämnas under två istället för ett år från anställningens början.

Höj taken i lönebidragen

En grundläggande princip för Folkpartiet och Alliansregeringen är att det ska löna sig att arbeta. En viktig förutsättning för många att få möjlighet till ett arbete är så kallat lönebidrag, det vill säga att staten under en period kompenserar arbetsgivaren för den begränsning som en funktionsnedsättning innebär.

För den anställda ska en anställning med lönebidrag innebära liknande inkomst och regler som för vilket anställd som helst. I dagens system finns ett tak på lönebidraget på 16 700 kr per månad. Även om funktionsnedsättningar kan innebära vissa begränsningar i arbetsförmåga måste även personer med lönebidrag kunna lönesättas efter kompetens. Vi vill därför höja taket i lönebidragen för att öka drivkrafterna för arbete.

Personlig coach

Samhällets resurser är inte sällan organiserade utifrån myndigheters egna behov istället för att fokusera på individen. Skillnader mellan vad som är försäkringskassans, landstingets, kommunens eller arbetsförmedlingens ansvar är inte en uppdelning som naturligt motsvarar medborgarens behov.

De senaste 20 åren har vi kunnat se en stor förändring runt om i världen kring hur länder organiserar sina offentliga arbetsförmedlingar och andra myndigheter som ansvarar för offentliga program och transfereringar. Länder som Nederländerna, Australien, Nya Zeeland, Norge och Danmark har gått mot en välfärdsstat där den organisatoriska strukturen blivit mer samordnad. Istället för den traditionella sektorsuppdelningen mellan olika politikområden, har den offentliga arbetsförmedlingen utvecklats till att fungera som ingången till det nationella välfärdsystemet; en så kallad one-stop organisation.

Med inspiration från de internationella exemplen och med en början med våra egna servicekontor vill vi se att även svenska "one-stop-shops" skapas som integrerar arbetsförmedling, socialtjänst och försäkringskassa m.fl. för att arbeta med den arbetssökandes hela livssituation. Dagens organisation är gjord utifrån staten, inte utifrån användaren. En person med funktionsnedsättning tvingas ofta vända sig till flera handläggare inom olika myndigheter för att få det stöd som krävs för att kunna fungera på arbetsmarknaden. Forskning visar exempelvis att det tar 10 år från de första tecknen på hörselskador till att åtgärder sätts in. Det är inte rimligt för vare sig individen eller samhället.

Som ett steg i riktning mot one-stop-shop vill vi inrätta personliga coacher med inriktning på funktionsnedsättning. Den personliga coachen ska vara en person som ska stödja och offensivt arbeta med den arbets sökandes profil och arbetsökning. Den personliga coachen ska vara en del av en reformerad offentlig organisation där tjänster från olika myndigheter samlas under samma tak för personer med funktionsnedsättning.

Informationskampanj

Bristande tillgänglighet brukar framföras som en förklaring till funktionsnedsattas situation och är fortfarande ett stort problem. Men det handlar inte bara om bristande fysiska förutsättningar. I många fall handlar det i ännu större utsträckning om bristande kunskap och insikt om vad funktionsnedsättning innebär. Det handlar inte sällan om vilka attityder och värderingar som präglar samhällets syn på personer med funktionsnedsättning.

Kunskapsbristen är i högsta grad påfallande. Handisams attityd undersökning visar att 32 procent av allmänheten anser inte att psykisk sjukdom är en sjukdom som vilken annan sjukdom som helst. Av de tillfrågade kunde 25 procent inte tänka sig att arbeta tillsammans med någon som har en psykisk sjukdom och 36 procent anser att människor med allvarliga psykiska problem inte kan återhämta sig fullständigt.

Fördomar får ett stort genomslag på arbetsmarknaden. Endast 1 av 10 personer med funktionsnedsättning har idag en vanlig anställning vilket förstås inte hjälps av en attityd som beskrivs ovan. Folkpartiet vill därför se en politik som uppmärksammar personer med funktionsnedsättning och ändrar attityden.

Idag har Handisam ett informationsanslag och genomför en informationskampanj i nära samarbete med Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa (NSPH) för att motverka fördomar om psykisk ohälsa. Vi vill att Handisam får förstärkta medel för en nationell informationskampanj i större skala för att påverka attityder och värderingar kring funktionsnedsättning samt öka kunskapen om funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning och deras potential måste synliggöras.

Arbetsgivarstöd

Ett stödprogram för arbetsgivare är en viktig del i att göra majoritetssamhället mer tryggt i att anställa personer med funktionsnedsättning. IFAU (Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering) har i en undersökning visat att arbetsgivare bara i 14 procent av fallen funderat på att anställa någon med funktionsnedsättning. Samtidigt visar det sig att 86 procent av arbetsgivare som anställt blir positivt överraskade.

För att motverka detta vill Folkpartiet utveckla ett kostnadsfritt informationsstöd på arbetsförmedlingen för arbetsgivare. Till informationsstödet ska finnas möjlighet att snabbt få svar på frågor av personer som är specialiserade på funktionsnedsättning och arbetsplatsanpassning.

Fritt val av hjälpmedel

Dagens system för hjälpmedel är förlegat. Idag finns stora skillnader mellan olika kommuner och landsting när det gäller tillgänglighet till bra hjälpmedel. En orsak är att det saknas ett samlat grepp om

var ansvaret för hjälpmedel ska finnas; om det ytterst ska vara kommunens eller landstingens ansvar. Utbudet är begränsat och väntetider för beställning och reparation tycks avspegla en syn där funktionshindrades tid inte är värdefull. Om man har ett hjälpmedel som är nödvändigt för sitt yrke eller för att leva sitt liv är det orimligt att reparationer ska ta veckor, trots att en reparatör finns på andra sidan gatan.

Efter försöksverksamhet i ett antal landsting har regeringen tillsatt en särskild utredare ska lämna förslag på hur ett system för fritt val av hjälpmedel kan utformas och tydliggöra vissa frågor för att stödja, underlätta och främja införandet av fritt val av hjälpmedel i kommuner och landsting.

Vivill se att statliga stimulansmedel införs för att påskynda införandet av fria hjälpmedelssystem i hela landet.

5. En inkluderande Arbetsmarknad

Fokus på arbetskraftsefterfrågan

I Sverige beräknas 1,2 miljoner människor ha någon form av funktionsnedsättning - drygt en halv miljon människor bedömer att deras arbetsförmåga dessutom är nedsatt. Man kan tycka att det borde vara en självklarhet att alla människor ska känna delaktighet och uppleva livskvalitet.

Med åren har arbetsmarknaden blivit allt tuffare med allt hårdare krav att leva upp till. Den som inte har hundra procentig arbetsförmåga eller produktivitet hamnar ofta längst ned i ansökningshögarna.

Alliansregeringen har gjort mycket sedan 2006 för att öka drivkrafterna till arbete. Folkpartiet har tillsammans med övriga Allianspartier sänkt skatten för alla inkomstgrupper. Idag har de flesta heltidsarbetande en månadslön extra att röra sig med efter skatt varje år jämfört med hur det såg ut för fem år sedan. Regeringen har också infört särskilda stöd till arbetsgivare som anställer personer som under en längre tid varit utanför arbetsmarknaden.

Även om Sverige har fått en nystart med en återupprättad arbetslinje återstår mycket att göra för att skapa en arbetsmarknad som inkluderar alla. Att människors ekonomiska incitament för att arbeta har ökat innebär inte att det finns arbete att söka.

Att som företag ta risken att anställa någon som har en funktionsnedsättning eller har lämnat en lång sjukskrivning är inte självklart. Ett tecken på det är att integrationen av personer med funktionsnedsättning hamnar i botten när stora företag listar sitt samhällsansvar och samhällsengagemang i en Skop-enkät beställd av Samhall och CSR Sweden, ett företagsnätverk för samhällsansvar och samhällsengagemang. Endast ett av tjugo företag prioriterar integration av personer med funktionsnedsättning som en del av sin sociala profil. Mycket måste göras för att och arbetsefterfrågan ska bli bredare.

Det framgår inte minst vid en jämförelse med omvärlden. Sedan 90-talets LSS-reform då Sverige kunde beskrivas som ett framstående land i frågor om funktionsnedsättning har vi upplevt en period då vi fått se oss omkörda av en rad länder.

Australien är idag det land som framstår som föregångaren i fråga om hur man organiserar offentliga tjänster och i synen på individen som använder offentligt stöd. Sedan 1990-talet sker en stor reform av det arbetsmarknads- och socialförsäkringspolitiska området i Australien. Reformerna rör alla personer som använder de offentliga tjänsterna och då inte minst personer med funktionsnedsättning. Reformerna har varit genomgripande och bygger i korthet på följande principer, vilka är utformade för att inbördes stödja varandra:

- En politisk målsättning att hjälpa människor bort från beroende av offentliga inkomstersättningar och bli självförsörjande genom arbete "Welfare to Work".
- En gemensam myndighet "Centrelink" för ansökningar och utbetalningar av olika offentliga inkomstersättningar för att sätta fokus på gemensamma resultat som gör skillnad för såväl individen som de offentliga finanserna.

- Medan staten har utvecklat och definierat vad den offentliga arbetsförmedlingen ska göra och vilka mål den ska uppnå, har det offentliga avhänt sig den praktiska arbetsförmedlingsfunktionen, vilken tagits över av ett nätverk av olika organisationer, vilket består av såväl offentliga och privata som ideella organisationer. Dessa kan vart tredje år anmäla sitt intresse för att bedriva arbetsförmedlingsverksamhet enligt de kontraktsvillkor departementet ställer upp. Organisationerna som kontrakteras får ersättning efter prestation. Professionella rekryteringsföretag ges dessutom licenser som innebär att de får ersättning när de ger arbetslösa personer arbete.
- Klara riktlinjer och klassificeringsinstrument som stöd, dels i bedömningen av olika faktorer som påverkar risken för långtidsarbetslöshet, dels i bedömningen av vilka insatser och program som ska sättas in för att hjälpa individen att komma i arbete. Instrumentet bestämmer även nivån på ersättningen till arbetsförmedlingen för dessa insatser. Klassificeringen är också ett sätt att säkerställa att alla sökande i praktiken behandlas enligt samma principer oavsett exempelvis vem som handlägger ärendet eller var i landet den sökande bor.
- En ihållig och långsiktig programstrategi med en obruten serie av arbetsförmedlingsinsatser som ökar i intensitet ju längre arbetslöshetsperioden varar. De som genom klassificeringsinstrumenten (ca 10 procent av dem som blir arbetslösa) identifieras som personer med stor risk att bli långtidsarbetslösa får omedelbart tillgång till en mer intensiv support.

Reformerna har givit en radikal skillnad i resultat. Utvärderingar av den australiensiska reformen visar att fokuseringen på resultat medfört att kostnaden per person i arbete för arbetsförmedlingsorganisationen i stort, och även för vissa program, har sjunkit med upp till halva kostnaden jämfört med tidigare system. Den nya förmedlingsorganisationen har även visat sig ha högre kvalitet på förmedlingstjänsterna än det tidigare systemet.

När den borgerliga regeringen införde LSS-lagstiftningen på 90-talet var det ett enormt framsteg. Den reformen är än idag unik i världen. Många länder tittar på hur vi utvecklat assistansmodeller för att stärka den enskildes villkor och rätt till goda levnadsvillkor. För Folkpartiet är det av högsta prioritet att fortsättningsvis värna LSS och de möjligheter som denna rättighetslagstiftning inneburit och innebär för personer med funktionsnedsättning. Folkpartiet vill se att Sverige åter ska ligga i framkant i världen inom handikappområdet.

För liberaler är det en självklarhet att samhället ska ge förutsättningar för människor att kunna tillvarata sin fulla kapacitet. Självförverkligande ska inte vara ett privilegium för ett fåtal. För många är ett arbete en förutsättning för att känna sig självständig och behövd.

Inventering av offentliga arbetsgivare

För att attityderna ska förändras kan mer krävas av staten och den offentliga sektorn. Politiken bör vara det goda föredömet vilket tyvärr brister idag. Den offentliga sektorn är sämre än den privata på att anställa personer med funktionsnedsättning.

För att ändra på det vill Folkpartiet ge offentligt finansierade arbetsgivare i uppdrag att genomföra en inventering av möjligheten att anställa eller ta emot praktikanter som har en fysisk eller psykisk

funktionsnedsättning. Vårt mål är att för varje 100 anställda ska det finnas två personer fler än idag med funktionsnedsättning.

Ett starkare socialt företagande

Socialt företagande är idag en sektor som bidrar mycket för att inkludera människor som inte kan få plats på den vanliga arbetsmarknaden. Sociala företagande har ingen exakt definition men kan beskrivas som företag som har som övergripande ändamål att integrera människor som har stora svårigheter att få och/eller behålla ett arbete, i arbetsliv och samhälle. Företagen återinvesterar i huvudsak sina vinster i den egna eller liknade verksamheter och är organisatoriskt fristående från offentlig verksamhet.

Vid årsskiftet 2009/2010 fanns det 207 arbetsintegrerande sociala företag i Sverige. I dessa företag var det cirka 7 000 verksamma, varav 2 000 hade anställning. Några företag är små med ett fåtal aktiva och en begränsad omsättning, några har hundratalet medarbetare och en omsättning på många miljoner. Tillsammans finns man i de flesta branscher och producerar varor och tjänster till såväl privatpersoner, näringslivet som offentlig sektor.

Folkpartiet ser mycket positivt på denna sektors framväxt. Så länge respekt för konkurrensförhållanden i näringslivet uppehålls är vi positiva till att ge goda förutsättningar för socialt företagande.

En del av sådana goda förutsättningar är att den pluralism av olika arbetsrehabiliterande stöd som finns genom det socialt företagandet också ska ses som en möjlig samarbetspartner för arbetsförmedlingen. Folkpartiet föreslår därför att arbetsförmedlingen får i uppdrag att utveckla sitt samarbete med sociala företag som en del av sitt uppdrag att hjälpa personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Jobbcheck

Som en del av ett mer sammanhållet grepp från samhällets sida vill Folkpartiet se en så kallad jobbcheck. Ett sorts intyg som redan på förhand visar vilka stödformer personen har rätt till. För personer med funktionsnedsättning finns det idag en rad stödåtgärder inom det arbetsmarknadspolitiska området, allt från lönebidrag till tekniska hjälpmedel eller arbetsbiträde. Flera offentliga aktörer är inblandade beroende på vilken form av stöd det handlar om. Detta i sig gör det svårare för den enskilde att på egen hand söka jobb. I en anställningssituation kan det vara svårt, både för den arbetssökande och för arbetsgivaren att veta vilka stödformer som faktiskt finns att tillgå, vilket kan bli avgörande för om arbetsgivaren vågar anställa eller inte.

Med en jobbcheck kan den arbetssökande snabbare komma i arbete, och arbetsgivaren behöver inte ägna tid åt att undersöka vilka stödformer som kan vara aktuella. Ett förenklat system som har prövats i Danmark är att koppla jobbchecken till en webbplats. Där kan arbetsgivaren finna såväl CV som personuppgifter för alla med jobbcheck. På det sättet underlättar systemet matchningen på arbetsmarknaden både för den arbetssökande och för arbetsgivaren.

Reformera lönebidragen

Funktionsnedsättning kan se väldigt olika ut och ge helt olika konsekvenser för den enskildes möjligheter på arbetsmarknaden. För vissa kan lönebidrag till arbetsgivaren vara vägen in på arbetsmarknaden. Men efter en tid kan lönebidrag omvandlas till en fälla. För andra kan tidsbegränsningen på fyra år innebära en stress som försämrar livskvalitet. Därför måste det vara möjligt att känna trygghet i systemet. Båda vägarna ska vara möjliga. Det måste ges utrymme för en individuell bedömning för att bidraget varken ska bli en inlåsning eller en otrygghet. Det måste också bli betydligt lättare för den som drabbas av arbetsfunktionsnedsättning att få lönebidrag för att fortsätta på sin gamla arbetsplats.

Finansiell samordning ger effektivare användning av resurser

En effektiv process som ska leda till inträde på arbetsmarknaden eller återgång i arbete förutsätter en väl fungerande hälso- och sjukvård, både vad gäller väntetider till behandling och att den behandling som ges är bästa möjliga - modern och med evidens. Väntetiderna i sjukvården har förkortats under Alliansregeringen men den köfria sjukvården är ännu avlägsen. Det krävs också en fungerande vårdgaranti inom missbruksvården. Människor med psykisk sjukdom eller sjukdomar i rörelseorganen ska erbjudas behandling efter gällande nationella riktlinjer. Det är bl a viktigt med en ökad användning av s k biologiska läkemedel vid reumatiska sjukdomar liksom att fler kan få del av kognitiv beteendeterapi vid depression och ångest. Idag finns både möjlighet att ställa neuropsykiatriska diagnoser, som exempelvis ADHD och autism, och att behandla dessa framgångsrikt. Detta förutsätter i sin tur att upptäcka och utreda vuxna som kan misstänkas lida av neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Inte minst inom Kriminalvården finns många som efter utredning och med korrekt behandling har betydligt större förutsättningar att klara ett liv utan för anstalt.

De s k FINSAM försöken, finansiell samordning mellan sjukvård och försäkringskassa, i början av 90-talet var mycket framgångsrik men har inte fått det genomslag i politiken som de förtjänar. Folkpartiet förespråkar ett samgående mellan landstingen/regionerna och Försäkringskassan när det gäller sjukförsäkringen. Detta har inte blivit regeringens politik utan istället kom 2003 lagen om samordningsförbund mellan Arbetsförmedling, Försäkringskassa, kommun och landsting. I det kortare perspektivet bör nu Försäkringskassan och sjukvårdshuvudmannen kunna komma överens om insatser som motsvarar 10 procent av kostnaderna för sjukförsäkringen i det aktuella länet. Det är inte minst viktigt att projekten kan löpa över flera år vilket är särskilt viktigt för människor med psykiatriska diagnoser och andra sammansatta problem.

Allas rätt till sysselsättning

Även om vi genomför alla våra reformer kommer det att finnas personer med funktionsnedsättning som inte når den reguljära arbetsmarknaden. För dessa personer är det precis lika viktigt att ha en sysselsättning. Enligt Socialstyrelsen saknar nästan hälften av dem med psykiska funktionsnedsättningar något organiserat att göra på dagarna. Något som ofta leder till isolering och en försämrad livskvalitet.

Vi vill utreda möjligheten att införa en sysselsättningsgaranti för personer som enligt LSS (lagen om stöd och service) tillhör personkrets 3. LSS-kommittén föreslår en sysselsättningsgaranti för personer med psykiska funktionsnedsättningar. Folkpartiet vill att garantin också ska gälla personer

med rörelsefunktionsnedsättning. Det skulle förbättra livssituationen för många människor som idag har svårt att komma in på arbetsmarknaden.

För att öka motivationen är det angeläget att det finns en dagsersättning. Idag betalar många kommuner inte någon ersättning vid deltagande i verksamhet. En sådan ersättning utgör en viktig signal till de berörda. Idag har en del kommuner dagsersättning/habiliteringspeng men inte andra. De kommuner som ger denna ersättning har i de flesta fall inte höjt ersättning för att följa kostnadsökningar för den enskilde. I de flesta fall rör det sig om en liten summa som äts upp av vad det kostar att ta sig med färdtjänst till den dagliga verksamheten och den lunch man ska äta. Här måste kommunerna ta sitt ansvar.

Vi vill även se att utbudet av verksamhet ökar. Det är inte självklart att verksamheten ska bedrivas i kommunernas regi. Därför vill Folkpartiet stötta utvecklingen av den verksamhet som bedrivs inom Fountain House-rörelsen och andra alternativ inom föreningsliv och frivilligorganisationer.

Samhall

En viktig del av arbetsmarknadspolitiken för personer med funktionsnedsättning är det statligt ägda Samhall där arbetsförmedlingen kan ge människor en chans som har arbetsförmåga men på grund av funktionsnedsättning och arbetsmarknadens struktur inte fått en anställning.

Samhall kan många gånger vara den möjlighet som behövs för att sedan ta steget ut på övriga arbetsmarknaden. Men för att Samhall ska vara till så stor hjälp som möjligt är det viktigt att det finns en genomströmning i företaget. Även yngre personer som har funktionsnedsättning ska få chansen och personer som har möjlighet att ta jobb på andra ställen måste ha drivkraft att lämna Samhall.

Åtgärder har gjorts för att öka genomströmningen inom Samhall. Målet om hur många anställda som ska gå vidare till annan anställning per år höjs nu från fem till sex procent. Men mer behöver göras för att Samhall ska kunna hjälpa fler in på arbetsmarknaden.

För varje person som finns kvar i Samhall som har möjlighet till annat arbete, finns en person som inte den chans till en fot in på arbetsmarknaden som behövs. Folkpartiet ser därför anledning att förändra möjligheterna vid anställningsavtalen på Samhall efter mer individuell bedömning. Vi vill ge Samhall möjlighet till visstidsanställningar för nyrekryterade för att öka genomströmningen.

En avstämning med arbetsförmedlingen bör ske efter visstidsanställningens slut för att avgöra om vidare anställning är nödvändigt. För många är bara en begränsad period hos Samhall det som krävs för att ta sig in på arbetsmarknaden. Därför är det inte nödvändigt att alla har det omfattande anställningsskyddet som idag finns.

Ett uppdrag bör också ges till Samhall att ta ett särskilt ansvar för personer med funktionsnedsättning under 30 år. Idag utgör personer under 30 år bara fyra procent av alla anställda med funktionsnedsättning på Samhall. Det är viktigt att unga personer så snart som möjligt att få möjlighet att pröva på ett arbete. Idag är ofta Samhall ett sista alternativ när arbetsförmedlingen provat allt annat vilket gör att många är något äldre när samhällanställning blir aktuellt. Vi tror att det är bra både för självförtroendet och privatekonomin om unga i tidigare skede kan få möjligheten att arbeta inom Samhall för att eventuellt sedan gå vidare till ett annat arbete.